

Verslag van het behandelde op het Demografische Congres te Madrid

<https://hdl.handle.net/1874/234975>

Verslag van het verhandelde op het Demografisch Congres te Madrid.

Reeds in de openingsrede van den voorzitter Calleja, wiens eerste woorden, na een dankbetoging aan den Koning en de Regentes voor het aanvaard patronaat, gewijd waren aan de „heldhaftige Spaansche soldaten en zeelieden“, kwam het duidelijk uit, dat het congres stond onder de schaduw van het betreuenswaardig conflict met de Vereenigde Staten, dat bijna onmiddellijk na de sluiting van het congres tot den oorlog leidde. Het kon niet anders of in verschillend opzicht moest het congres daardoor lijden.

Lang reeds vóór het geopend werd dreigden telkens de diplomatieke onderhandelingen tusschen Spanje en de Vereenigde Staten niet tot een voor beide rijken bevredigend resultaat te zullen leiden. Meer dan eens scheen oorlog onvermijdelijk. En waar, bijaldien de oorlog vóór de opening van het congres mocht zijn uitgebroken, dit laatste uitteraard zou zijn verdaagd geworden, is het begrijpelijk dat met de voorbereiding daarvan, die belangrijke uitgaven en arbeid vorderen moest, in Spanje niet te veel haast gemaakt werd. Zodoende moest, toen ten slotte het congres bleek inderdaad te zullen plaats grijpen, deze voorbereiding, welke anders maanden gevorderd zou hebben, in enkele weken geschieden, een overhaasting die natuurlijk tijdens het congres zelf allerlei onaangename gevolgen met zich bracht.

Voorts waren, blijkbaar wegens den onzekeren politieken toestand van Spanje, een groot aantal demografen van het congres weggebleven, wier tegenwoordigheid zeer werd gemist. Bertillon, Juraschek, Blenck, Guillaume, waren verschenen; maar Inama Sternegg, von Scheel, Böckh, Korosi, von Mayr, Mischler, Falkner, Stieda, Sombart, Bleicher, Rauchberg en meer anderen, wier tegenwoordigheid te Budapesth luister had bijgezet aan het vorig congres, en die daar door hunne mededeelingen niet weinig hadden bijgedragen tot zijn wetenschappelijk succes, ontbraken ditmaal. En wie verschenen waren, hadden blijkbaar eveneens in de meening geleefd dat het congres zou worden uitgesteld, zoodat zij ten slotte, toen het toch doorging, min of meer onvoorbereid naar Madrid togen.

Sedert de tijden der Grieken toen de strijdbare Pallas de

godin der wetenschap was, is veel veranderd, en oorlog en oorlogsgeruchten zijn aan het welslagen van een internationale wetenschappelijke vergadering thans weinig bevorderlijk. Houdt men met dit een en ander rekening, dan bestaat er zeker alle reden om dankbaar te wezen voor de mate waarin de Spanjaarden, de wakkere secretaris van het congres Dr. Amalio Gimeno in de eerste plaats, ondanks alles voor het succes van het congres hebben weten te werken. In grooten getale waren de Spaansche demografen verschenen, en door tal van mededeelingen en rapporten hebben zij aan de werkzaamheden deelgenomen. En over de hospitaliteit der Spanjaarden en de uiterlijke ontvangst van het congres, waarbij het hof op schitterende wijze voorging, zal bij de buitenlanders wel slechts één roep zijn.

Het congres was verdeeld in drie afdeelingen die alle gelijktijdig vergaderden. Hoewel in het aantal der secties sedert het Pesther congres, waar er zeven waren, een zeer gewenschte beperking is aangebracht, is het gelijktijdig vergaderen van de verschillende secties toch een bezwaar, dat zich op hinderlijke wijze telkens deed gevoelen. Er is m. i. geen enkele reden waarom het demografisch congres niet uit een enkele sectie zou kunnen bestaan. De vergaderingen zouden dan mogelijk wat langer duren, doch waar thans in den regel de secties, die te 9 uur openden, reeds te 11 uur gesloten werden, kan dit bezwaar niet zeer groot genoemd worden. De onderwerpen zouden naar hun aard gegroepeerd in behandeling gebracht kunnen worden, terwijl met het oog op den in totaal minderen beschikbaren tijd, meer dan tot dusver zou moeten worden toegezien op de onderwerpen die zouden worden aan de orde gesteld. Het komt mij voor dat op deze wijze het congres vruchtbaarder zou kunnen werken dan thans mogelijk was.

De eerste sectie was gewijd aan de techniek der demografie, de tweede aan de resultaten van het demografisch onderzoek, en de derde aan de dynamische demografie.

In deze laatste sectie is bij mijn weten niets dan Spaansch gesproken, en de beide keeren dat ik in hare vergaderingen ben tegenwoordig geweest was er zelfs niemand aan wien men zich in het Fransch, Duitsch of Engelsch verstaanbaar maken kon, zoodat het mij niet mogelijk is van het daar verhandelde iets mede te deelen. Met het oog op het belang der in deze sectie behandelde onderwerpen, waaronder vooral „de aard en gevolgen van de concentratie der bevolking in de steden” de aandacht verdiende — had ik dit gaarne anders gewenscht.

Beter was het in de beide andere sectiën in dit opzicht gesteld, hoewel jammer genoeg door de Spanjaarden zelf ook daar in den regel Spaansch werd gesproken, zoodat de inhoud van hetgeen zij zeiden voor de vreemdelingen goeddeels moest verloren gaan. Alleen in de eerste sectie, waar de even welwillende als ijverige

directeur van het Mannheimsch statistisch bureau, Dr. Schott, onvermoeid was in het vertalen der Spaansche mededeelingen in het Duitsch, werd dit bezwaar op bevredigende wijze ondervangen. Dringend noodig echter is het, dat op volgende congressen het gebruik van een der drie werelddalen verplicht wordt gesteld.

In de eerste sectie werd door dr. Blenck, bij het aanvaarden van het eerepresidiaat, in eene rede vol piëteit en vereering het sterven van zijn beroemden ambtsvoorganger, dr. Engel, die aan het congres sedert zijn laatste bijeenkomst was ontvallen, herdacht. Van Engel, die op zoo menig gebied een baanbreker is geweest, kan gelden hetgeen hij zelf in 1876 op het statistisch congres te Budapesth van Quetelet getuigde, dat zijn wetenschappelijke beteekenis moet worden beoordeeld niet slechts naar wat hij zelf tot stand bracht, maar ook naar datgene waartoe hij anderen inspireerde. En in beide opzichten mag worden getuigd dat de persoonlijkheid van Engel gewichtige sporen in de geschiedenis der statistiek en der demografie heeft achtergelaten.

Uit de geschiedenis van het Pruisisch statistisch bureau in het laatste decennium, door Blenck aan het congres overgelegd, kan blijken dat dit bureau de traditiën van zijn vroegeren leidsman met eere handhaaft.

Twee onderwerpen in deze sectie in behandeling gebracht trokken in bijzondere mate de aandacht. Op het vorig congres was o. a. de belangrijke vraag aan de orde gesteld, of en zoo ja op welke wijze men in de statistiek van den loop der bevolking rekening zou kunnen houden met de verschillende sociale groepen. Ik trachtte, over dit onderwerp refereerend, destijds te betoogen, 1°. dat het van groot wetenschappelijk en practisch belang is in de bevolkingsstatistiek rekening te houden met de verschillen die in demografisch opzicht tusschen de sociale lagen der bevolking bestaan en 2°. dat het middel daartoe moest zijn de onderscheiding naar de beroepen ook in de statistiek van den loop der bevolking in te voeren.

Geheel in overeenstemming met deze conclusiën kon Juraschek thans mededeelen, dat in de jaarlijksche bevolkingsstatistiek van Oostenrijk, in verband met hare algeheele reorganisatie, voortaan met het beroepselement in zijn vollen omvang (beroep en positie daarin bekleed) zou worden rekening gehouden.

Voor de eerste maal was dit geschied in de statistiek over 1895, uit de drukproeven waarvan Juraschek ten congresse reeds een en ander kon mededeelen. Het werk zelf is sedert verschenen, en toont overtuigend aan het belang dezer innovatie op demografisch gebied, waarvan Oostenrijk zich de primeur heeft weten te verzekeren. Het moge mij vergund zijn met enkele voorbeelden dit nader toe te lichten.

De statistiek onderscheidt 4 beroepsgroepen n.l. land- en

boschbouw, industrie, handel en verkeer, en openbare diensten en vrije beroepen; voorts de personen in huiselijke diensten, en de personen zonder opgave van beroep. In de eerste beroepsgroep worden 5 afzonderlijke beroepen (resp. positie in het beroep) onderscheiden, in de tweede 22, in de derde 5 en in de vierde 6, zoodat in totaal 40 categorieën van personen worden onderscheiden.

Wat nu in de eerste plaats de statistiek der nuptialiteit betreft blijkt onder meer, dat de verhouding der op jeugdigen leeftijd huwende mannen tot het totaal het grootst is in den landbouw (beneden 25 jaar 12.92 %), het kleinst bij de vrije beroepen (5.42 %) en bij de groep handel en verkeer (6.34 %). De betere sociale positie der tot deze groepen behorende personen, schijnt dus de mogelijkheid om een huwelijk te sluiten, ten minste wat den leeftijd betreft, te bemoeilijken.

Verband brengend tusschen de beroepen van beide huwendes treden eveneens merkwaardige feiten aan het licht. Terwijl van 100 huwende mannen tot de groep landbouw behorende meer dan 85 een vrouw huwden uit dezelfde beroepsgroep, was dit in de groep industrie slechts met 25 % der mannen het geval en in de groep handel en verkeer slechts met 5 %. Daarentegen huwden van de mannelijke dienstboden weder 43 % met vrouwelijke collega's. Met vrouwen zonder beroep huwden slechts 10 % der mannen uit de groep landbouw, daarentegen 49 % der mannen uit de groep handel en verkeer, en 58 % der mannen in staatsdienst of in vrije beroepen werkzaam. In het algemeen bevestigt deze statistiek dat het voor eene vrouw gemakkelijker is dan voor een man om door een huwelijk een of meer sporten op den maatschappelijken ladder te klimmen.

Ook met de geboorteplaats in verband met het beroep der huwendes werd rekening gehouden. Daarbij bleek dat territoriaal de keus der bruid voor de personen tot den landbouw behorend het meest beperkt is. In 81 % der gevallen waren in deze groep bruid en bruidegom geboren in het Bezirk waar zij huwden; in de groep industrie was dit percentage 43.25. Omgekeerd blijken de personen in staatsdienst en in vrije beroepen de ruimste Brautschau te houden. Slechts in 24 % der gevallen toch waren hier de huwendes afkomstig uit het Bezirk waar hun huwelijk werd voltrokken.

Wat de statistiek der nataliteit aangaat, geeft de Oostenrijksche statistiek, tengevolge van de opnemings van het beroepselement, antwoord o. a. op belangrijke vragen als deze: welke is de verhouding van de verschillende beroepen in het totaal; hoeveel onwettige kinderen komen in ieder beroep op 100 geborenen; hoeveel doodgeborenen; hoe zijn deze verhoudingen in de verschillende deelen des Rijks?

De mortaliteitsstatistiek brengt o. a. verband tusschen beroep, totale sterfte en doodsoorzaak. Tegenstellingen tusschen land-

en stadsleven treden daarbij telkens aan den dag. Zoo zijn bijvoorbeeld de verhoudingscijfers voor diphtheritis, kinkhoest en roodvonk bij den landbouw veel hooger, daarentegen die voor tuberculose, organische hartgebreken, zelfmoord, veel lager dan bij de overige beroepen.

Ook in andere opzichten neemt de Oostenrijksche bevolkingsstatistiek in haren tegenwoordigen vorm eene eerste plaats in. Maar men mag zeggen dat zij door de opneming van het beroeps-element, voor de demografie geheel nieuwe banen geopend heeft.

Het tweede der bovenbedoelde onderwerpen is de statistiek der kindersterfte. Op het Pesther congres was eene commissie benoemd bestaande uit de heeren Böckh, Bertillon, Silbergleit en Zedlaszek, ten einde te praeadviseeren over de vraag, op welke wijze de statistiek der kindersterfte het doelmatigst zou kunnen worden verzameld en bewerkt, welke commissie echter naar de heer Zedlaszek moest mededeelen niet met de bewerking van een praadvies gereed was gekomen. De heeren Böckh en Silbergleit hadden hem echter schriftelijk medegedeeld, dat naar hun oordeel de statistiek der kindersterfte de overledenen behoorde te onderscheiden naar geslacht, al of niet wettigheid, ouderdom (den leeftijd naar dagen en uren gesplitst te vermelden), naar de wijze van voeding, de ligging der woning (sousterrain, parterre, verdieping enz.), de doodsoorzaken en de al of niet medische behandeling. De heer Silbergleit wenschte bovendien aantekening te doen geschieden van het beroep der ouders en een overzicht te ontvangen van de wettelijke voorschriften in de verschillende landen met betrekking tot de aangifte van doodgeborenen.

De vraag rees nu of het wenschelijk was aanstonds over deze voorstellen te beraadslagen en te besluiten, dan wel ze ter onderzoek aan de bestaande of een andere commissie te renvoyeeren, die dan tegen het volgend congres een gemotiveerd en vooraf gedrukt rondgedeeld rapport zou moeten uitbrengen. Ik veroorloofde mij ten gunste van de tweede wijze van behandelen te spreken, eensdeels met oog op de afwezigheid zoowel van Böckh als van Silbergleit, wien toch de gelegenheid diende gegeven te worden hunne voorstellen nader te verdedigen, anderdeels wegens de moeilijkheid om, zoolang men niet een overzicht bezat van de wettelijke bepalingen in zake de aangifte van doodgeborenen, te beoordeelen wat in deze materie thans reeds internationaal bereikbaar is te achten.

Het waren echter Blenck, die gaarne reeds aanstonds het congres partij zou zien kiezen tegen de aanbevolen onderscheiding naar de wijze van voeding, en Bertillon die een verder uitstel van behandeling ongeraden achtte, welke de sectie bewogen aan de heeren Bertillon, Zedlaszek en Guillaume op te dragen nog staande dit congres een bepaald voorstel te ontwerpen en

in stemming te brengen. In een latere bijeenkomst der sectie werd dientengevolge, geheel in overeenstemming met hunne voorstellen, besloten: 1°. dat een kind na 6 maanden zwangerschap geboren en geademd hebbende niet als doodgeboren zal zijn aan te merken; 2°. dat eene onderscheiding naar de uren door de overleden kinderen geleefd, hoe interessant ook, voorloopig niet aannemelijk is te achten als tredend te zeer in het detail; wat de onderscheiding naar den leeftijd aangaat, aan te bevelen: de gestorvenen beneden een maand te onderscheiden naar dagen, en beneden een jaar naar maanden, subsidiair de volgende groepen 0—4, 5—9, 10—19, 20—30 dagen; 1—2, 3—5, 6—12 maanden; 4°. met betrekking tot de doodsoorzaken enkele der belangrijkste, met name de infectieuze, afzonderlijk te vermelden en als regel aan te nemen om, waar meerdere doodsoorzaken hebben samengewerkt, de meest gevaarlijke te vermelden; 5°. het al of niet maken der onderscheiding naar de gevolgde wijze van voeding vrij te laten.

In dezelfde sectie werd op voorstel van den heer Guillaume besloten steun te verleen aan den wensch van het Institut International de Statistique, dat in alle beschaafde landen in 1900, zoo dicht mogelijk bij den aanvang der eeuw, eene volkstelling gehouden zou worden, die voortaan met geregelde intervallen van ten hoogste 10 jaar zou moeten worden herhaald. In de toelichting werd er uitdrukkelijk op gewezen dat het alleen den datum, niet ook den inhoud der volkstelling betrof, en dat ten opzichte van den datum der telling een volkomen uniformiteit ongetwijfeld gewenscht was, doch in het voorstel niet werd verlangd. Ons land zal dus, indien de 8e volkstelling plaats grijpt, overeenkomstig het voorstel Uwer Commissie, op 31 December 1899, aan den wensch van het instituut en het congres hebben voldaan.

Van het verder in deze sectie verhandelde vinde nog vermelding dat van Spaansche zijde krachtig werd aangedrongen op centralisatie van den statistischen arbeid, en voorts eene korte discussie over de waarde der graphische methode. De Spaansche rapporteur over dit onderwerp ging aanvankelijk zoo ver van ieder statistisch werk incompleet te noemen waarin niet graphica een belangrijke plaats bekleedde. Terecht wees Blenck er op, dat van de middelen waardoor de statisticus de resultaten van zijn onderzoek bekend maakt, getal en woord verreweg de belangrijkste zijn. Graphische voorstellingen kunnen door den aantrekkelijken vorm er toe bijdragen om de uitkomsten van statistische onderzoekingen te populariseeren, maar zij missen de scherpste van uitdrukking van getal en woord, en mogen dan ook nooit op zich zelf blijven staan. Wetenschappelijk is hare waarde vrij gering.

De tweede sectie was zooals ik zeide gewijd aan de mededeeling van de resultaten van demografisch onderzoek. Van het in deze

sectie verhandelde verdient in de eerste plaats te worden genoemd een belangrijk referaat van Bertillon over de natalité gémellaire. Aan de hand van de statistiek van Munchen (over de jaren 1880—96), Nieuw-Zuid-Wales (1893—1895) en St. Petersburg (1882—1892) toonde Bertillon aan, dat het percentage der tweelinggeboorten, althans tot het veertigste jaar, klimt met den leeftijd van de moeder. Zoo kwamen in laatstgenoemde stad op 1000 bevallingen bij moeders van 16—20 jaar 6, van 21—25 jaar 9, van 26—30 jaar 14, van 31—35 jaar 21, van 36—40 jaar 22 tweelinggeboorten. Bij moeders van meer dan 40 jaar is het percentage kleiner, te weten 16. (1)

De statistiek van St. Petersburg stelt bovendien in staat rekening te houden met de rangorde der bevallingen. En dan blijkt dat het percentage der tweelinggeboorten toeneemt met het aantal bevallingen. Zoo kwamen op 1000 bevallingen bij de eerste bevalling 8, bij de tweede 10, de derde 13, de vierde 15, de vijfde 19, de zesde 21, de zevende 22, de achtste 23, de negende 26 en bij de tiende en verdere bevallingen 28 tweelinggeboorten. Oppervlakkig zou het kunnen schijnen, dat hier slechts in anderen vorm uitdrukking wordt gegeven aan de zooeven genoemde wet, volgens welke de tweelinggeboorten toenemen met den leeftijd der moeder. Immers zullen primiparae in den regel jonger zijn dan moeders die reeds aan haar vijfde of verdere bevallingen toe zijn. Bertillon toonde intusschen aan, dat beide oorzaken reël zijn en elkander versterken. Met andere woorden, wanneer men vergelijkt vrouwen van gelijken leeftijd, is de kans op eene tweelinggeboorte belangrijk kleiner voor hen die haar eerste of tweede bevalling wachten, dan voor hen wier bevalling b.v. de zesde of zevende zal zijn. Dit blijkt uit onderstaande cijfers.

(1) Ook de statistiek van Finland had Bertillon kunnen dienen (cf Statistique de la Suisse, 112e livraison). Zelfs waren daar de beschikbare cijfers nog belangrijk grooter dan die Bertillon ten dienste stonden. De verhouding der tweelinggeboorten was daar over de jaren 1885—94 als volgt: bij moeders beneden 20 jaar 6, 20—25: 8, 25—30: 12, 30—35: 16, 35—40: 21, 40 en daarboven: 16.8.

De Zwitsersche statistiek, evenals Bertillon wijzend op den leeftijd der moeder, verklaart daaruit tevens het feit dat bij de onwettige geboorten de tweelinggeboorten minder talrijk zijn dan bij de wettige. (In Zwitserland resp. 12 en 13 per mille; in Munchen bij de onwettige kinderen 11⁰/₁₀₀, in Petersburg bij de wettige 14⁰/₁₀₀).

AANTAL TWEELINGGEBOORTEN OP 1000 BEVALLINGEN.

Ouderdom der moeder.	1ste bevalling.	2de en 3de bevalling.	4de—6de bevalling.	7de en verdere bevallingen.
16—20 jaar	6	7	—	—
21—25 „	8	9	17	—
26—30 „	12	12	17	20
31—35 „	13	19	19	26
36—40 „	10	17	20	26

Tevens blijkt uit deze cijfers dat van de twee oorzaken de leeftijd der moeder het minst krachtig werkt. Voor primiparae van 36—40 jaar is de kans op een tweeling slechts weinig grooter dan voor primiparae van 21—25 jaar.

De vraag rijst nu, zijn de talrijke vroegere bevallingen een predisponerende oorzaak van tweelinggeboorte, of wijzen de medegedeelde cijfers op eene selectie en kan men dus niet anders zeggen dan dat de talrijkheid der vroegere bevallingen een teeken is van bijzondere vruchtbaarheid der vrouw, welke vruchtbaarheid zich uit, zoowel in talrijke enkele bevallingen als in talrijke tweelinggeboorten? Eene vraag die Bertillon vooralsnog onbeantwoord moest laten.

Ten slotte onderzocht Bertillon aan de hand der Parijsche statistiek over 1892—1895 de verhouding der geslachten bij de tweelingen in verband met den leeftijd der moeder. Werd deze verhouding uitsluitend door het toeval beheerscht, dan zouden van 100 tweelinggeboorten ongeveer 25 uit enkel jongens, 25 uit enkel meisjes en 50 uit jongens en meisjes moeten bestaan. In werkelijkheid is dit niet het geval en toont de natuur voorkeur voor „grossesses unisexuées”. Men vindt n.l. dat ongeveer $\frac{1}{3}$ der tweelinggeboorten uit enkel jongens, $\frac{1}{3}$ uit enkel meisjes en $\frac{1}{3}$ uit kinderen van beide geslachten bestaat (1). Tevens blijkt echter uit de cijfers door Bertillon medegedeeld, dat op de samenstelling der tweelinggeboorten de leeftijd der moeder zonder invloed is. De verhouding blijft, onverschillig hoe oud de moeder is, behoudens kleine en blijkbaar toevallige fluctuatien, in hoofdzaak gelijk aan die welke ik zooeven noemde.

Van het verder in deze sectie behandelde noem ik de oude quaestie van den invloed der huwelijken tusschen bloedverwanten op de nataliteit, waarover prof. dr. Mayet, Regierungsrath in het Keizerlijk statistisch bureau te Berlijn, een voordracht hield, waarin ook uitvoerig bij den inhoud der wetgeving op dit stuk in de verschillende landen werd stilgestaan. Dat deze quaestie

(1) Of ook de aangehaalde Zwitsersche publicatie op bladz. 40*.

nog steeds de aandacht trekt, zal wel goeddeels daarvan een gevolg zijn, dat in de meeste landen in welke deze huwelijken al of niet na bekomen dispensatie, geoorloofd zijn, geen bijzondere statistieken daaromtrent verzameld worden, zoodat het beschikbaar statistisch materiaal betrekkelijk zeer klein is, waardoor aan persoonlijke opvattingen en appreciaties in verschillende richting ruim spel gelaten wordt. Aangeteekend zij, dat Blenck meende te kunnen constateeren dat het feit der bloedverwantschap, mits beide ouders gezond zijn, noch op qualiteit noch op quantiteit der progenituur nadeelig werkt, doch dat gebreken der ouders bij deze huwelijken in versterkte mate hun invloed op de nakomelingschap doen gevoelen. Ook Bertillon bleek van deze meening te zijn.

Met betrekking tot de demografie van Spanje werden ten slotte in deze sectie een aantal mededeelingen gedaan, waarvan echter, daar zij in het Spaansch waren gesteld, de inhoud grootendeels voor mij verloren ging. Merkwaardig is intusschen dat niet slechts de mortaliteit in Spanje als gevolg van de economische en sanitaire toestanden zeer hoog is, (1) maar dat in de beide hoofdsteden Madrid en Barcelona in de laatste jaren de sterfte regelmatig de nataliteit overtreft. In Madrid bijv. is, ondanks eene hooge nuptialiteit (in 1896 8.2 per mille) de nataliteit in 1896 32.7 per mille, de mortaliteit daarentegen 40 per mille. In Barcelona was het verschil niet zoo groot, ook omdat daar, vermoedelijk dank zij het zooveel gunstiger klimaat, de sterfte veel lager is dan in Madrid; toch beliep ook daar de mortaliteit in 1897 nog 23 $\frac{0}{100}$ tegen 21 $\frac{0}{100}$ voor de nataliteit.

Het congres besloot zijne eerstvolgende zitting te houden in 1900 te Parijs. Moge het Parijsche congres eene schitterende revanche nemen voor wat het Madridsche in wetenschappelijk opzicht heeft te wenschen overgelaten.

Den Haag, Mei 1898.

C. A. VERRIJN STUART.

(1) Zij wordt in Europa slechts overtroffen door die in Rusland en Hongarije en bedraagt regelmatig meer dan 30 $\frac{0}{100}$, de nataliteit omstreeks 36 $\frac{0}{100}$. (Cf Bulletin de l'Institut International de Statistique, Tome VII, 2de livraison en Tome X, 1e livraison).